

V Lesích ČR nejde jen o státní peníze

Ministr Fuksa navrhuje plán, který také poškodí zdraví lesů

Ministr zemědělství Ivan Fuksa připravil takzvanou Dřevěnou knihu: návrh, jak chce spravovat veřejné lesy. Na jejím základě předkládá vládě dlouhodobou koncepci hospodaření státního podniku Lesy ČR. Chce, aby ji vláda během zimy schválila. Plán obsahuje velmi kontroverzní body. Český rozhlas referoval, že podle expertů „jde o likvidaci lesů ve vlastnictví státu“[1]. Tento informační list Hnutí DUHA shrnuje, v čem hlavní námitky odborníků spočívají.

Veřejné lesy

Veřejné lesy ve správě Lesů ČR tvoří 17 % české krajiny. Úkolem státního podniku je pečovat o zdravé porosty, které zajišťují dodávky dřeva i důležité služby. Slouží jako místo k výletům, do státních lesů se každý týden vydávají dva miliony Čechů. Lesy pomáhají zadržovat vody a tím chrání města i obce před záplavami. Regulují místní klima a čistí vzduch od škodlivin. Domov zde má velká část naší fauny a flóry.

Dřevěná kniha

Ministr Ivan Fuksa navrhuje v Lesích ČR na veškeré práce - včetně prodeje dřeva - zavést tzv. komplexní zakázky na lesnické činnosti.

Jeho návrh spočívá v tom, že státní lesy budou rozděleny na 108 dílčích částí o velikosti tisíců či desítek tisíc hektarů. Veškeré práce (těžbu, odvoz a prodej dřeva, sázení stromků a péče o ně) v každé z nich na dobu až deseti let svěří vybrané velké dřevařské společnosti. Tato firma bude vytěžené dřevo prodávat s mnohem větším ziskem. Státní podnik tudíž může tratit na množství, kvalitě i ceně prodávaného dřeva. Stát tak věnuje lesním akciovým společnostem podstatnou část z hodnoty dřeva. Lesy ČR přijdou o peníze, které budou chybět jinde – na zlepšení zdravotního stavu lesů, služby pro výletníky nebo ochranu přírody.

Prodej dřeva přes těžební společnosti: Ministr Ivan Fuksa prosazuje, aby Lesy ČR prodávaly dřevo na tzv. lokalitě P (při pni, respektive u pařezu). To v praxi znamená, že prodej se uskutečňuje po skácení stromu, kdy

ještě není známá přesná kvalita dřeva. Firma si stromy sama změří, odveze a ocení, většinou aniž by je revírník Lesů ČR vůbec viděl. V zahraničí se metoda na P používá málo a to jedinečně formou aukcí dřeva, nikdy ne komplexní zakázkou společně s těžbou.

Většina českých i zahraničních vlastníků či správců lesa prodává dřevo na tzv. lokalitě OM (odvozní místo): Těžařské firmě zadají těžbu dřeva a přiblížení z lesa na cestu nebo do skladu dřeva. Tam si pak sami dřevo změří, ocení a prodají.

Lesy ČR poslední tři roky na základě tzv. Memoranda – dohody ministerstva zemědělství s dřevařskými společnostmi - prodávaly zhruba polovinu dřeva na P a polovinu na OM.

Všichni ostatní to dělají opačně: Ministr Fuksa arumentuje, že prodávat dřevo prostřednictvím těžařských společností ve formě komplexní zakázky je nejvýhodnější. Ve skutečnosti je to český unikát. Státní lesy ve všech sousedních zemích prodávají dřevo samy (a vytvářejí prostor pro místní odběratele). Rovněž ostatní soukromí i obecní vlastníci v České republice mají oddělen prodej dřeva od služeb a prodávají jej ve své režii. Stejně postupovaly i československé státní lesy za první republiky a postupují tak i dnes Vojenské lesy a statky.

Dělají to všichni ostatní vlastníci a státní lesy špatně, když nechtějí svěřit prodej svého dřeva dodavatelským firmám, nota bene dřívě, než si sami prověří jeho skutečnou hodnotu? Nebo to dělají všichni záměrně nevhodně? Nebo jedinečně a pouze u Lesů ČR platí jiné tržní mechanismy?

Většina vlastníků lesů navíc nedopustí, aby se v jejich lese pohybovaly odvozní soupravy na dřevo stejné firmy, která provádí také těžbu, ještě z jednoho důvodu: vědí, že by pak svůj majetek neohlídaly. NKÚ varoval, že v minulosti dodavatelské firmy při použití obdobného modelu („na pni“) doslova drancovaly lesy. Kácely totiž často více, než podle smlouvy měly, dokonce až o 40% [2].

Obři vytlačí místní firmy: Vinou komplexní zakázky získá veškeré dřevo z porostů ve správě Lesů ČR (52 % českých lesů) několik velkých těžařských firem, které mají smlouvy o dodávkách s velkými dřevozpracujícími závody nebo provozují vlastní. Malé a střední pily v regionech zkrachují. Tento problém nevyřeší ani ministrem Fuskou navržená povinnost pro těžařské firmy, aby prodaly 25 % dřeva LČR přes dřevařskou burzu.

Ztráty Lesů ČR

Hnutí DUHA porovnálo prodej dřeva Lesů ČR a Lesů města Brna. Lesy ČR na Brněnsku při prodeji přes těžařské firmy na P mají po odečtení nákladů čistý výnos 600 Kč/m³. Při vlastním prodeji na OM („na odvozním místě“) měly ve stejných místech průměrný čistý výnos 800 Kč/m³.

Lesy města Brna – které (stejně jako každý jiný) prodávají na OM – mají výnos 1021 Kč/m³. Průměr Lesů ČR za celou republiku činí 765 Kč/m³. Pokud bychom tento rozdíl přepočítali na těžbu v prvním pololetí 2010, LČR nevhodným prodejem 4 303 000 m³ dřeva připravily státní kasu o 1,1 miliardy korun. Skutečná čísla však budou ještě horší, protože dřevo v okolí Brna má podprůměrnou kvalitu. Lesy města Brna tudíž prodávají méně výnosnou surovinu, než činí průměr Lesů ČR.

Dřevařské firmy sobě

Ale vyhodnocení Memoranda – srovnání modelu P a OM u Lesů ČR provedené údajně nezávislou komisí, o které opírá ministr Ivan Fuksa své rozhodnutí – došlo k přesně opačným výsledkům.

Hodnotitelé však byli cokoli, jenom ne nezávislí. Komise měla osm členů. Čtyři jsou zástupci České asociace podnikatelů v lesním hospodářství (ČAPLH) a Sdružení podnikatelů v lesním hospodářství (SPLH): sdružení dřevařských firem, která tvrdě prosazují model P, protože z něj profitují. Pátým byl zástupce velkých dřevozpracovatelů, kteří rovněž oficiálně podporují model P (protože jim komplexní zakázka lépe zajišťuje dostupnost suroviny a mají zájem na krachu malých a středních).

Dva byli zástupci Lesů ČR. Jeden z nich – Pavel Indra – je bývalý předseda ČAPLH a do komise, která hodnotila Memorandum za rok 2008, byl ještě delegován za ČAPLH. Pouze u jediného člena komise nejsou žádné doklady o podjatosti.

Kritická analýza obdobného vyhodnocení Memoranda za rok 2008 přitom odhalila řadu poměrně závažných nesrovnalostí [3].

Má-li být vyhodnocení všemi stranami respektované, museli by být v komisi zastoupeni i zástupci malých a středních podniků a živnostníků - jak dodavatelů prací, tak dřevozpracovatelů.

Není divu, že komise tvořená převážně velkými firmami, které prosazují model P, došla k závěru, že model P je nejlepší.

Asociace českých a moravských dřevozpracovatelů v této souvislosti upozornila na závažnou manipulaci s daty „ve prospěch právně jen složitě postižitelného tunelování zásob dříví ve státních lesích prostřednictvím prodeje dříví „při pni“ [4].

Závěry ministerské analýzy jsou v naprostém rozporu s výsledky prodeje dřeva z let, která předcházela Memorandu. Když Lesy ČR poprvé ve velkém zavedly prodej dříví ve vlastní režii, podniku prudce stoupl zisk (a tedy i prostředky, které má na péči o zdravotní stav lesů, služby pro turisty nebo ochranu přírody). Výroční zpráva za rok 2006: „U prodeje koncovým odběratelům /model OM/ bylo dosaženo čistého zisku 863 Kč na takto prodaný m3 proti 485 Kč/m3 při klasickém prodeji smluvním partnerům /model P/...LČR [se] podařilo proti dřívějšímu způsobu prodeje z každého takto prodaného m3 získat navíc 378 Kč.“

Ministr se v Dřevěné knize opírá také o výsledky „ankety mezi odborníky“, uvádí: „V anketě mezi lesnickými odborníky uspořádané Ministerstvem zemědělství se pro prodej dřeva v modelu „P“ vyslovily tři čtvrtiny odborníků.“ Rovněž zde se ministr dopouští závažné manipulace s fakty. Publikované výsledky ankety máme k dispozici. Nemá naprosto žádnou vypovídací hodnotu. Z 90 oslovených subjektů z řad lesnických a dřevozpracujících firem vyplnilo anketu pouze 38. Prodej dříví „při pni“ přitom preferuje pouhých 27 z uvedených devadesáti. Řada expertů anketu odmítla vyplnit, protože z ní byla na první pohled evidentní účelovost a manipulace.

Lesy ČR přitom mají vlastní lidi na prodej dřeva: Ministr Ivan Fuksa argumentuje, že Lesy ČR nemají kapacity na prodej svého dřeva nebo že by zavedení vlastního prodeje bylo nákladné. Není to pravda. Státní podnik doposud prodával 50 % těžby ve vlastní režii, a tudíž má potřebný personál. Na každé lesní správě jsou průměrně dva až tři lidé, kteří obchod zajišťují. Jejich doplnění a převod pravomocí z generálního ředitelství na lesní správy není až tak složitá operace.

Nezávislí auditoři ministerstvu doporučili prodej ve vlastní režii: Auditorická firma A. T. Kearney, kterou si najalo ministerstvo zemědělství aby navrhla, jaký model bude pro stát ekonomicky výhodný, doporučila dřevo „při pni“ neboli „u pařezu“ – jak to nyní plánuje ministr Fuksa – vůbec neprodávat [4].

Velikost a délka zakázek

Koncepce ministra navrhuje zadávat komplexní megazakázky na obrovských lesních celcích, řádově tisících a desítkách tisíc hektarů na dobu platnosti desetiletých lesních hospodářských plánů (LHP).

Podmínky pro dodávky prací na tak velkých plochách dokáže splnit jen omezené množství největších firem. Malé a střední firmy i živnostníci budou ze soutěže úplně vyřazeni. Ty, které pak nezískají u vítězů tendrů možnost pracovat jako subdodavatelé za výrazně horších podmínek, zkrachují.

Revírníci nebudou mít kontrolu nad revírem: Pro odpovědnou správu veřejných lesů je mnohem vhodnější, aby revírníci zadávali více menších a krátkodobých zakázek prověřeným místním firmám, o jejichž kvalitě se již přesvědčili. Mohou tak pružně reagovat na změny podmínek v lesích (například na velké větrné kalamity) i na ceny na trhu se dřevem, lépe kontrolovat odvedenou práci a vyžadovat plnění smluvních podmínek.

Anonymní silné společnosti naproti tomu dostanou velkou zakázku od generálního ředitelství a revírníkovi či lesnímu správci budou prakticky dosazeny.

Auditoři doporučují malé zakázky na malé plochy: Rovněž auditorická firma A. T. Kearney mimo jiné doporučila „rozdělení zakázek na menší oblasti s cílem přiblížit velikost zakázky menším firmám“ [4].

Skrytý pronájem: Dlouhodobé desetileté smlouvy s jedním subjektem na územní jednotku jsou svým způsobem skrytý pronájem státních lesů dodavatelským firmám, tedy krokem, který je lesním zákonem výslovně zakázán (§5, odst. 1). Státní podnik tím fakticky (nikoli teoreticky) ztratí kontrolu nad hospodařením ve veřejných lesích.

Rychlý zisk namísto péče o zdraví lesa

Tentokrát nejde jen o peníze, ale také o zdraví krajiny. Vliv největších firem je takový, že si vůči revírníkům a správčům LČR prosadí, co budou potřebovat. Jejich přirozeným zájmem je, aby měly z polesí rychlý zisk. Proto budou poškozovat lesy holosečným kácením či podobnými praktikami. Mají nakoupené harvestory a další techniku, která vydělává více, když pracuje na větších plochách, než při zdravějším kácení po jednotlivých stromech.

České lesnictví historicky spočívalo v odpovědnosti konkrétního hajného za svůj revír. Akciovka, která má omezenou lhůtu na spravování porostu, žádnou osobní odpovědnost necítí.

Zákon a smlouvy to neřeší. Generální ředitelství Lesů ČR argumentuje, že firmy musí dodržovat lesní zákon i takzvaný lesní hospodářský plán. Ale každý hajný dobře ví, že v mantinelech současného zákona lze o les vzorně pečovat i postupovat bezohledně. Platná pravidla vyžadují jen nízkou povinnou výsadbu listnáčů do umělých smrkových monokultur. Naopak dovolují i hektarové (někde i dvouhektarové) holosečné kácení. Garancí nejsou ani smlouvy s dodavateli.

Lekcí jsou problémy, ke kterým došlo při pronájmech honiteb. Revírníci ani při sebevětší snaze nemají šanci mít mnohem silnější (a vlivnější) dodavatelské firmy pod kontrolou.

Kritika NKÚ a BIS

Lesy ČR už v minulosti obchodovaly víceméně stejnou metodou – takzvaně „na pni“ („na stojato“). NKÚ posléze konstatoval, že stát tak přichází o velké částky: „forma tržního prodeje dříví prostřednictvím vlastních organizačních jednotek je pro LČR efektivnější, než je prodej dříví nastojato jiným podnikatelským subjektům“ [2].

BIS opakovaně upozorňovala na „ovlivňování personálních i obchodních záležitostí“ (výroční zpráva 2008) státního podniku Lesy ČR i samotného ministerstva zemědělství. Podle BIS jsou LČR příkladem instituce, „která na sebe díky svému značnému majetku soustředila pozornost podnikatelských, vlivových a lobbistických skupin“, což „vytváří prostor pro únik citlivých či utajovaných informací, úplatkářství, klientelismus a korupci“ (výroční zpráva BIS 2009).

Proti Národnímu lesnickému programu

Platná lesnická politika - Národní lesnický program II (NLP), který vláda schválila v říjnu 2008, vyžaduje ve státních lesích „preferovat přírodě bližší formy hospodaření při respektování konkurenceschopnosti“ (opatření 17.3.).

To je hlavně:

- sázet více listnáčů a jedlí;
- používat výběrovou těžbu po jednotlivých stromech nebo malých skupinách namísto holosečného kácení;
- dávat přednost tzv. přirozené obnově, tedy semenáčkům před dražším umělým sázením stromků.

Ministerstva zemědělství a životního prostředí sestavila koordinační radu a expertní skupiny, které jim mají navrhnout konkrétní kroky ke splnění Národního lesnického programu II. Expertní skupina, která má na starost lesy ve vlastnictví státu, shromáždila stovky stran analýz a připravila podrobný návrh pravidel pro zakázky Lesů ČR a Vojenských lesů a statků. Explicitně doporučila oddělit služby dodavatelů a prodej dřeva realizovat ve vlastní režii přes veřejný kanál (např. komoditní burza, internetové aukce), soutěže vypisovat na menší územní jednotky nebo jednotlivé práce (minitendry) [5].

Rovněž Koordinační rada NLP, která je složená ze všech odborných i zájmových skupin, výslovně doporučila „oddělit prodej dřeva od služeb dodavatelů prací v pěstební a těžební činnosti“. Ministerstvo tudíž navrhuje pravý opak toho, co mu jeho vlastní pověření experti doporučili.

Ministr Ivan Fuksa se při přípravě Dřevěné knihy se svou expertní skupinou NLP ani jednou nesešel a její práci ignoruje.

Proti platnému usnesení Poslanecké sněmovny

O stejném plánu, který zkoušely velké dřevařské firmy prosadit již za Fischerovy vlády, přitom již jednou jednala Poslanecká sněmovna. V polovině letošního dubna drtivou většinou hlasů apelovala na vládu, aby takto nastavené kontroverzní tendry zrušila.

Usnesení schválili delegáti všech parlamentních stran (z přítomných 128 poslanců 106 pro, nikdo proti).

Poslanci také doporučili vládě „aby ministr zemědělství, v souladu s doporučeními expertní skupiny SKA 17 [tj. expertní skupiny pro lesy ve vlastnictví státu] Národního lesnického programu č.2, připravil a následně schválil takové trvalé řešení zakázek a obchodních modelů Lesů České republiky, které bude ekonomicky výhodné pro stát, zajistí rovný

přístup malých a středních podniků k zakázkám a ke dřevu a zajistí péči o mimoprodukční funkce lesa, jako je rekreace, ochrana lesní půdy a zadržování vody“. Usnesení formálně nadále platí, nicméně ministr s pověřenou expertní skupinou nespolupracuje a nemluví.

Zákonodárci také vyzvali k přijetí nového zákona o státním podniku Lesy ČR, který „zajistí zlepšení zdravotního stavu lesa přírodě bližšími formami hospodaření“.

Proti koaliční smlouvě

Plán ministra Fuksy je v rozporu s koaliční smlouvou, která říká: „Koalice... bude prosazovat dynamický obchodní systém, který zajistí všem partnerům rovné podmínky.“

Navržená pravidla rozhodně nezajistí rovné podmínky. Naopak: zcela vyřadí menší a střední dodavatele i živnostníky, kteří se budou muset nechat zaměstnávat za nevýhodných podmínek jako subdodavatelé. Pro mnoho malých a středních dřevozpracovatelů je likvidační úplně.

S takzvaný dynamický obchodní systém, což je zejména využívání internetových aukcí či dřevařské burzy, počítá Dřevěná kniha počítá pouze pro čtvrtinu dřeva s tím, že tímto způsobem nemají prodávat své dřevo LČR, ale dodavatelské subjekty, které je v rámci komplexní zakázky od LČR dostanou.

Proti veřejnosti

Proti stejnému plánu na převzetí hospodaření ve veřejných lesích dřevařskými společnostmi protestovaly na jaře tisíce lidí. Poslanci i vláda dostali stovky dopisů a emailů, vznikla facebooková skupina Proti tunelování našich lesů, stovky lidí demonstrovaly před ministerstvem zemědělství. Veřejný tlak a postupné odkrývání politického pozadí [6] vyústilo nakonec před volbami ke zrušení již vypsaného megatendru.

Co dalšího se děje ve státních lesích

Vypsané tendry nejsou jediná divná věc, která se v Lesích ČR – podniku, který spravuje 86% státních lesů – děje. Generální ředitel Svatopluk Sýkora po svém jmenování provedl personální změny, při kterých důležité pozice

předal přímo některým představitelům dřevařských firem.

Například krajským ředitelem v Jihlavě se stal Václav Šebek, bývalý viceprezident jedné z největších společností CE Wood, která se s LČR a státem soudí (Mf DNES, 23. 9. 2009). Dochází k destabilizaci podniku prodejem nemovitostí důležitých pro správu majetku – například hájoven revírníků, kterým hrozí, že budou muset do spravovaných lesů dojíždět. Revírníci tím ještě více ztrácí kontrolu nad svěřeným majetkem a prací dodavatelských subjektů.

Podivuhodný je rovněž sponzoring – LČR věnovaly 900 tisíc korun na koncert pro uzavřenou VIP společnost v Rudolfinu, který organizoval místopředseda sdružení Zuzany Paroubkové. Z peněz na „výchovu k ochraně životního prostředí“ věnovaly 450 tisíc korun na vycpání ulovených exotických zvířat (kozorožce sibiřského, divoké horské ovce argali a slona afrického) pro veřejnosti nepřístupné muzeum Miroslava Schöna, spolumajitele firmy Mountfield.

Ředitel Sýkora také obešel zákon, který nedovoluje prodej veřejných lesů, a pod záminkou scelování pozemků „směnil“ se souhlasem ministerstva zemědělství lukrativní oboru Radějov v Chráněné krajinné oblasti Bílé Karpaty podnikateli Leoši Novotnému, bývalému šéfu firmy Hamé a osobnímu příteli tehdejšího ministra Jakuba Šebesty.

Akciová společnost a privatizace?

Ministr Ivan Fuksa v září navrhl přetvoření Lesů ČR na akciovou společnost a prodej části akcií na burze. Ale to není řešení, Naopak. Takový postup by měl pro zdraví našich lesů horší důsledky než rozkrádání zisku z prodeje dřeva.

Lesy ČR by se i formálně staly společností na pěstování a prodej dřeva – nikoli správcem veřejných lesů, které slouží hlavně výletníkům a jako součást krajiny. Řešením je nastolení pořádku v Lesích ČR a přijetí zákona o státním podniku Lesy ČR podle zadání Národního lesnického programu II, který zavede také rentu z hospodaření odváděnou do státní pokladny.

Prameny

[1]

www.rozhlaz.cz/zpravy/domaciekonomika/_zprava/drevena-kniha-je-podle-mnohych-expertu-likvidacni--822047

[2] NKÚ, kontrolní akce 03/14, 2004

[3] www.uhul.cz/forum/download/file.php?id=413&sid=8ba8ef9e31ffc6a077199fa4452e0701

[4] www.uhul.cz/forum/download/file.php?id=410 a www.uhul.cz/forum/download/file.php?id=409

[5] <http://www.uhul.cz/forum/download/file.php?id=537>

[6] www.sedmagenerace.cz/index.php?art=clanek&id=633

Jaromír Bláha

Hnutí DUHA, prosinec 2010

A › Údolní 33, 602 00 Brno

T › 545 214 431

F › 245 214 428

E › info@hnutiduha.cz

www.hnutiduha.cz